

KOOSTANUD
ROGER WALSH JA CHARLES S. GROB

Kõrgem tarkus

Auväärsed vanemad
mõtisklevad psühheedelikumide
kestva mõju üle:

RAM DASS
BETTY EISNER
JAMES FADIMAN
GARY FISHER
PETER T. FURST
STANISLAV GROF
MICHAEL HARNER
ALBERT HOFMANN
LAURA ARCHERA HUXLEY
ZALMAN SCHACHTER-SHALOMI
ALEXANDER T. SHULGIN
ANN SHULGIN
HUSTON SMITH
MYRON STOLAROFF

Eesti Transpersonaalne
Assotsiatsioon

Originaali tiitel:

Higher Wisdom. Eminent Elders Explore the Continuing Impact of Psychedelics

Edited by Roger Walsh ja Charles S. Grob

© 2005 State University of New York

The Estonian translation of this book is made possible by permission of the State University of New York Press 02005, and may be sold only in Estonia.

Kõik õigused kaitstud. Mitte ühtki osa sellest raamatust ei tohi reprodutseerida mitte mingil moel, välja arvatud kirjutaja kirjaliku loa alusel või tsitaatidena ülevaateartiklis.

Tõlkinud: Eesti Transpersonaalne Assotsiatsioon

Toimetanud: Mariina Paesalu

Kujundus: Momo

Küljendus: Kalle Müller

© Eesti Transpersonaalne Assotsiatsioon 2013

ISBN 978-9949-9457-0-2

Trükitud trükikojas Greif

SISUKORD

Tänuõnad 13

Roger Walsh ja Charles S. Grob

Psühheedelikumid ja läänemaailm.

Saatuslik abielu 15

Charles S. Grob ja Gary Bravo

Kõrge tee. Ajalugu ja hüsteeria 22

Esimene osa.

Uurimistöö. Teadvus, loovus ja keemia 39

James Fadiman

Transpersonaalne siire: psüühika ja psühholoogia
avaram haare 44

Albert Hofmann

Molekulidest müsteeriumini: psühheedia,
loodusmaailm ja teisoolsus 72

Myron Stolaroff

Kui palju saavad inimesed muutuda? 82

Alexander T. (Sasha) Shulgin ja Ann Shulgin

Farmakoloogia piirialad: keemia ja teadvus 101

Teine osa.

Psühhoteraapia. Personaalne ja transpersonaalne 123

Betty Eisner

Psühheedelse ravi sünn ja surm 128

Gary Fisher

Ravides ravimatut 143

Stanislav Grof

Suur ärkamine: psühholoogia, filosoofia ja
vaimsus LSD-psühhoteraapias 164

Kolmas osa.**Kultuur ja teadvus 201***Peter T. Furst*

Muutunud seisundid ajaloos 207

Michael Harner

Hõimutarkus: šamaanlik tee 218

Laura Archera Huxley

Rohkem retsepte elamiseks ja armastamiseks 245

Neljas osa.**Usuline tähendus: psüühika, hing ja vaim 259***Zalman Schachter-Shalomi*

Ületades usulisi piire 264

*Ram Dass*Rajal kõndides: psühheedelikumid
ja teispoosus 280*Huston Smith*Kas psühheedelikumidel on usuline tähtsus?
Nelikümmend aastat jätku-uuringut 300**Kokkuvõtteks***Roger Walsh ja Charles S. Grob*Mida on psühheedelse kogukonna vanemad
teada saanud ja mida võime neilt õppida? 323

Kaastöötajad 344

Elektroonilised allikad 347

Nimeloend 348

Aineloend 350

ROGER WALSH JA CHARLES S. GROB

Psühhedeelikumid ja läänemaailm

Saatuslik abielu

Pool sajandit on psühhedeelikumid läänemaailmas kärarikkalt ringi rännanud, pannud aluse subkultuurile, erutanud meediat, lummanud noori, kohutanud lapsevanemaid, ajanud raevu poliitikuid ja äratanud teadlaste uudishimu. Neid on tarvitanud kümned miljonid inimesed ning miljonid teevad seda siiani: mõnikord hoolikalt ja pühendunult, mõnikord hooletult ja ohtlikult. Neil on olnud oma osa, sageli keskne ja püha, enamikus ühiskondades läbi kogu ajaloo. Õigupoolest oli läänemaailm kuni viimase ajani kummaline hälve, kus psühhedeelikume meditsiinilise ja vaimse ressursina ei tunnistanud.¹ Tagajärjeks oli see, et võimsa psühhedeelikumi LSD (lüsergiinhappe dietüülamiid) ning sellega keemiliselt sarnaste ainete, nagu meskaliin ja psilotsübiin, avastamine vallandas niisuguse intensiivsuse ja mõjuga kogemused, et 1960. aastatel raputasid need lausa meie kultuuri alustalasid.²

Paljusid maailma ühiskondi iseloomustab mitmefaasilisus, mis tähendab, et nad uurivad aktiivselt mitmeid teadvusseisundeid ja tuletavad sealt oma reaalsusekäsituse. Niisuguste seisundite hulka võib arvata unenäod, psühhoaktiivsete ainete mõjul tekkinud olekud, meditatsiooni, jooga ja transi. Need täiendavad tavalist ärkvelolekuseisundit. Vastupidiselt sellele on läänemaailm olnud valdavalt ühefaasiline, väärtustades üksnes meie harilikku ärkvelolekut ja tuletades oma reaalsusekäsituse ainult sellest.

Ometi tekkis psühheedelikumide plahvatusliku levikuga äkitselt olukord, kus miljoneid inimesi üllatasid ning vapustasid teadvusseisundid ja kogemused, mis ületasid sõna otseses mõttes ka nende kõige metsikumad unenäod. Muutunud seisundite, taevaste ja põrgute, kõrguste ja sügavuste ning triviaalsuse ja transtsendentsuse Pandora laegas langes võimsa joana ühiskonnale, mis oli niisuguse asja vastu täiesti ette valmistamata.

Selle mõju kestab tänase päevani ning tõenäoliselt ei muutu läänemaailm enam kunagi endiseks. On see siis õnn või õnnetus, aga psühheedelikumid on vorminud kultuuri ja vastandkultuuri, kunsti ja muusikat, teadust ja psühhiaatriat ning aidanud käivitada ja toetada näiteks niisuguseid liikumisi, mis võitlevad rahu ja kodanikuõiguste eest.³ Nad toidavad vaimset tegevust, innustavad vaimustust ja vastuhakku, viljastavadaju- ja käitumisealast uurimistööd ning viitavad uutele võimalustele teadvuse, loovuse ja kultuste käsitlemisel.

Samal ajal käib vaibumatu uimastavastane sõda, mis muudab peaaegu võimatuks mõistliku vahetegemise: näiteks ohtlikud psühhostimulandid, nagu kokaiin, erinevad suuresti probleemsetest, kuid ravivõimega ainetest, nagu psühheedelikumid. Meediakära ja silmakirjalikkus on mõistuse ja teadusuuringud suurel määral jalge alla tallanud.

Siiski on psühheedelikume juba algusest peale uurinud ka tõsised teadlased. Õigupoolest on need kummalised ained lummanud

mõndagi psühholoogia ja psühhiaatria, sotsioloogia ja antropoloogia, filosoofia ja religiooni kõige tuntumad esindajad. Mõned kahekümnenda sajandi tähtsaimad mõtlejad võtsid psühhedeelikumid sihikule kohe, kui need välja ilmusid, ning napi kahekümne aastaga tehti tohutu hulk uuringuid. Osa neist ei vasta küll tänapäeva uurimistöö tunduvalt rangematele nõuetele,⁴ kuid nende avastuste teaduslik, psühholoogiline, vaimne ja kliiniline mõju on sellele vaadatata tähelepanuväärne.

Psühholoogia vallas juhtisid psühhedeelikumid tähelepanu psüühika sügavustele ja dünaamikale, millele lääne psühholoogidel oli vaid harva õnnestunud pilku heita. Paljastunud kompleksidesse, arhetüüpidesse ja varajastesse traumadesse sissevaatamine tõi päevalgele asju, mis aitasid mõista niisuguseid süvapsühholoogilisi teooriaid nagu Carl Jungi ja Otto Ranki omad ning toetasid nende arendamist.⁵ Mõnikord hõlbustasid psühhedeelikumid võimsate transsendentsete kogemuste tekkimist; need olid seni kättesaadavad ainult edasijõudnud mõtisklejatele. Niisugustel juhtudel panid nad aluse uutele arusaamadele religioonist, vaimsusest ja müstitsismist ning ühtlasi nendega seotud tegevustest, nagu meditatsioon, jooga ja mõtisklus.⁶

Nende taipamiste tulemusel tekkisid uued ja tunduvalt avaramad ülevaated inimese meelest ja arenguvarust, kusjuures kõige põhjalikumad ja tuntumad psühhedeelial põhinevad teooriad pärinevad Stanislav Grofilt.⁷ Kliiniliselt paistsid psühhedeelikumid olevat paljutõotava arenguvaruga terve rea raskete probleemide puhul, nagu näiteks krooniline alkoholism, tõsised psühhosomaatilised häired, surma lähenemisega seotud ängistus vähktõbistel ja traumajärgne stressihäire. Nad osutusid kasulikuks isegi kõige kohutavama stressihäire ehk siis kontsentratsioonilaagri sündroomi puhul.⁸

Muidugi võib mõnda neist meditsiini puudutavatest väidetest pidada kahtlaseks, sest nagu järgmises peatükis üksikasjalikumalt

kirjeldatakse, olid paljud uuringud suhteliselt lihtsakoelised. Psüh- hedeelse kogemuse tohutut jõudu arvestades on suured ootused ja platseeboefekt muidugi tõenäolised. Peale selle on meditsiinis ar- stidele nõuandev ütlus „Kasuta uut ravimit kiiresti, kuni see veel toimib”, mis vihjab sellele, et algne suur vaimustus, mis sageli uude raviviisiga kaasas käib, võib juba iseenesest aidata. Sellele vaata- mata viitavad rohkem kui tuhat teadusartiklit kokkuvõttes asja- olule, et psühhedeelikumidel on märkimisväärne ravivõime ning et need väärivad edasist uurimist.⁹

Teaduslike uuringute käigus ilmnes, et terved katseisikud said mõnikord neist ainetest hingeelule ja vaimule arvestatavat kasu. Mõnedele inimestele, sealhulgas paljudele neile, keda siin raama- tus on usutletud, andis kogemus uue elusuuna ja algatas kogu elu kestvad vaimsed otsingud.¹⁰ Näiteks ütleb märkimisväärne protsent Tiibeti budismi õppivatest lääne inimestest, et psühhedeelikumid mängisid selle tegevuse alustamises otsustavat rolli.¹¹

Kõik see toimus tähelepanuväärselt väheste kaotustega. See oli täielik vastand neile kabuhirmu tekitanud valulistele üksik- sündmustele või millelegi veel hullemale, mis mõnikord olid oska- matu kasutamise tulemuseks – kui tarvitajad olid näiteks viletsa ettevalmistusega ja hooletud või siis enese teadmata CIA salajaste eksperimentide ohvriks langenud – ning mis pärastpoole täitsid ajalehtede kõmulisi pealkirju.¹² Vastupidiselt sellele ei seostunud psühhedeelikumide kasutamisega kliinilises ja uurimistöös peaaegu üldse tüsistusi ning mitte ühtegi surmajuhtumit. Ühes kõige ulatuslikumas kõrvalmõjusid käsitlevas ülevaates jõuti järeldusele, et hoolikalt valitud, ettevalmistatud, juhendatud ja järeluuringutele allutatud psühhiaatrilistel ravialustel, kes tarvita- vad puhas psühhedeelikumi, on tõsiste ebasoodsate reaktsioonide esinemissagedus alla ühe protsendi. Tervete vabatahtlike puhul on see aga veelgi madalam.¹³ See teeb psühhedeelikumidest – vastu- pidiselt avalikkuse ettekujutusele, mida meedia on moonutanud

– ühed kõige turvalisemad ained meditsiinilises farmakopöas, *juhul kui neid kasutatakse hoolikalt ja kliinilistel eesmärkidel.*

Ometi tehti uurimistöole 1960. aastatel Ameerika Ühendriikide valitsuse keeluga järsk ja karm lõpp. Nõnda sai alguse „Ameerika kõige pikem sõda”, mille puhul enamik ühiskonnateadlasi praegu nõustub, et seda pole võimalik võita ning et see teeb rohkem halba kui head.¹⁴ Ehkki psühheedsed ained on jäänud üldiselt kättesaadavaks paljude suurte linnade tänavanurkadel, on need vaid harva saadaval teadlastele, kes sooviksid uurida nende psühholoogilist ja ravimõju. See, mida paljud uurijad peavad üheks meie uurimistöõ tähtsaimaks vahendiks, on suuresti meditsiiniajaloo muuseumisse pagendatud.

Mõistusvastasel moel muudab see asjaolu psühheedelikume esimestena uurinud inimesed erakordselt väärtuslikuks. Kõrge vanuse tõttu kujutavad nad endast hävimisohus teabeallikat. Oma laboratooriumides ja kliinikutes vaatlesid need uurijad kümneid tuhandeid psühheedelseid seansse, neid üles tähendades ja analüüsid ning nende üle pead murdes. Selle tegevuse käigus olid nad inimkogemuse erakordse mitmekesisuse ja jõu tunnistajaks. Võib öelda, et tõenäoliselt pole mitte ühelgi inimrühmal läbi kogu ajaloo olnud ligipääsu niisugusele kogemuste kogumile: valulikule ja ekstaatilisele, kõrgele ja madalale, ülevale ja saatanlikule, armuküllasele ja vihkamisväärsele, müstilisele ja ilmalikule. Terve inimliku kogemuse ulatus – sealhulgas mõned kõige haruldasemad ja kõige sügavamad kogemused – lahvas nende katseisikutes tugevusega, mida on võimalik näha vaid väga harva, välja arvatud eksistentsi kõige äärmuslikemates olukordades. Pole üllatav, et paljude uurijate sõnul muutis see töö mitte ainult nende katseisikuid, vaid ka neid ennast.

1990. aastate lõpul jõudsid mitmed inimesed ja organisatsioonid arusaamisele, et psühheedelikumiuurijad kujutavad endast hindamatut teabeallikat ning asendamatu teadmiste ja tarkuse

varamut. Seetõttu organiseerisid ja rahastasid Fetzeri instituut ning noeetiliste teaduste instituut eespool mainitud uurijate kokkutelekut. Teadlaste kõrget iga arvestades oli see tõenäoliselt viimane kord, kui niisugune rühm kunagi kokku võis saada. Kõiki uurijaid usutleti eraldi ning 1998. aastal nad kohtusid, et meenutada oma avastusi ja need jäädvustada ning mõtiskleda selle üle, mida nad olid õppinud. Uurijad vestlesid kolm päeva ja nende kõnelused salvestati. Tulemuseks oli lummapate ajalooseikade, asendamatu teadmiste ja raskelt saadud tarkuse destillaat – pool sajandit kestnud uurimistöö ja kõige huviäratavamal ning keerulisemal teemal mõtisklemise kõrgpunkt. Nendest materjalidest sündiski raamat „Kõrgem tarkus”.

Viited

1. C. Grob, “Psychiatric research with hallucinogens: What have we learned?” *Heffter Review* 1 (1998): 8–20. C. Grob (toimetaja), *Hallucinogens: A Reader* (New York: Tarcher/Putnam, 2002). M. Harner (toimetaja), *Hallucinogens and Shamanism* (New York: Oxford University Press, 1973). R. Metzner (toimetaja), *Teonamácatl: Sacred Mushroom of Visions* (El Verano, CA: Four Tree Press, 2004). R. Walsh, *The Spirit of Shamanism*, 2. trükk. (Minneapolis: Lewellyn).
2. A. Hofmann, *LSD: My Problem Child* (New York: McGraw-Hill, 1980).
3. J. Stevens, *Storming Heaven: LSD and the American Dream* (New York: Harper & Row, 1998).
4. Vaata viide 1 (Grob 1998).
5. S. Grof, *LSD Psychotherapy* (Sarasota, FL: Multidisciplinary Association for Psychedelic Studies, 2001).
6. A. H. Badiner ja A. Grey (toimetajad), *Zig Zag Zen* (San Francisco, CA: Chronicle Books, 2002). R. Forte (toimetaja), *Entheogens and the Future of Religion* (San Francisco, CA: Council on Spiritual Practices, 1997). T. Roberts (toimetaja), *Psychoactive Sacramental: Essays on Entheogens and Religion* (San Francisco, CA: Council on Spiritual Practices, 2001). T. Roberts ja P. Hrubby, “Towards an entheogen research agenda,” *Journal of Humanistic Psychology* 42 (2002): 71–89. H. Smith, *Cleansing the Doors of Perception: The Religious Significance of Entheogenic Plants and Chemicals* (New York: Tarcher/Putnam, 2000). R. Walsh ja F. Vaughan (toimetajad), *Paths beyond Ego: The Transpersonal Vision*. (New York: Tarcher/Putnam, 1993), eesti k „Egost kõrgemale”, Väike Vanker, 2007.
7. S. Grof, *The Adventure of Self-discovery* (Albany: State University of New York Press,

- 1988). S. Grof, *The Cosmic Game* (Albany: State University of New York Press, 1998), eesti k „Kosmiline mäng”, Eesti Transpersonaalne Assotsiatsioon, 2012.
8. Vaata viide 5 (Grof 2001). R. L. Grinspoon ja J. Bakalar, *Psychedelic Drugs Reconsidered*. 2. trükk. (New York: Lindesmith Center, 1997). Ka-Tzetnik 135633. *Shivitti: A Vision* (Nevada City, CA: Gateways, 1998).
 9. Vaata viide 1 (Grof 1998, 2002), viide 5 (Grof 2001) ja viide 8 (Grinspoon ja Bakalar 1997).
 10. Vaata viide 1 (Metzner 2004) ja viide 7 (Grof 1998). R. L. Grinspoon ja J. Bakalar (toimetajad), *Psychedelic Reflections* (New York: Human Sciences Press, 1983). F. Vaughan, “Perception and Knowledge: Reflections on Psychological and Spiritual Learning in the Psychedelic Experience,” kogumikus *Psychedelic Reflections*, toimetajad R. L. Grinspoon ja J. Bakalar, 108–14 (New York: Human Sciences Press, 1983).
 11. C. Tart, “Influences of Previous Psychedelic Drug Experience on Students of Tibetan Buddhism,” *Journal of Transpersonal Psychology* 23 (1991): 139–74.
 12. Vaata viide 3 (Stevens 1988). M. Lee ja B. Shlain, *Acid Dreams: The CIA, LSD, and the Sixties Rebellion* (New York: Grove Weidenfeld, 1985). T. Wolfe, *The Electric Kool-aid Acid Test* (New York: Bantam, 1968).
 13. R. Strassman, “Biomedical Research with Psychedelics: Current Models, Future Prospects,” kogumikus *Entheogens and the Future of Religion*, toimetaja R. Forte, 152–62 (San Francisco, CA: Council on Spiritual Practices, 1997).
 14. E. Currie, *Reckoning: Drugs, the Cities, and the American Future* (New York: Hill and Wang, 1992). S. Duke ja A. Gross, *America’s Longest War: Rethinking Our Tragic Crusade against Drugs* (New York: Tarcher/Putnam, 1993). E. Nadelmann, “Common Sense Drug Policy,” *Foreign Affairs* 77 (1998): 111–26. E. Schlosser, “Reefer Madness,” *Atlantic Monthly*, august, 1994, 45-63. E. Schlosser, *Reefer Madness: Sex, Drugs and Cheap Labor in the American Black Market* (New York: Simon & Schuster, 2003).